

Iraakse autoriteiten moeten eerlijke processen garanderen voor 5.704 gedetineerden, onder wie kinderen

5.10.2026 - | Amnesty International Nederland

De Iraakse autoriteiten moeten een eerlijk proces garanderen voor de meer dan 5.704 gedetineerden die vanuit Noordoost-Syrië naar Irak zijn overgebracht, bij de rechtszaken die vanaf 5 oktober beginnen. Ook moeten ze zorgen voor de bescherming van de rechten van de gedetineerden die minderjarig zijn, aldus Amnesty International.

De mensen die uit Syrië zijn overgebracht worden vervolgd wegens hun vermeende banden met de gewapende groepering Islamitische Staat. Tussen eind januari en februari 2026 zijn zij naar Irak overgebracht. Het gaat om 5.704 personen uit 67 landen, waaronder 16 Arabische landen met duizenden Syrische staatsburgers en honderden Irakezen. Daarnaast komen 19 mensen uit de Europese Unie. Minstens 157 gedetineerden zijn minderjarig, van wie sommigen slechts elf jaar oud zijn.

“De start van deze processen legt een enorme verantwoordelijkheid bij de Iraakse autoriteiten om internationale mensenrechtenwetgeving en -normen te handhaven voor iedereen die wordt vervolgd, in elke fase van de gerechtelijke procedure”, aldus Grazia Careccia, adjunct-regiodirecteur voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika van Amnesty International.

“We erkennen dat deze situatie veiligheidsuitdagingen en een enorme logistieke druk op het Iraakse rechtssysteem legt. Maar wanneer er sprake is van gebrekkige procedures, gedwongen bekentenissen of massale vervolging, kan er geen gerechtigheid zijn. De Iraakse regering moet ervoor zorgen dat elke gedetineerde een eerlijk proces krijgt of anders worden vrijgelaten.”

‘Bekentenissen’ na marteling

De vervolging zal plaatsvinden op grond van het Wetboek van Strafrecht nr. 111 van 1969 en de Antiterrorismewet nr. 13 van 2005, zo lieten de autoriteiten weten. Dit framework voor terrorismebestrijding is al lang onderwerp van kritiek. Deze kritiek betreft de te ruime definities van terroristische activiteiten en een bepaling over de doodstraf, ook voor wanneer iemand louter lid is van of steun geeft aan een groep.

In eerdere procedures zijn Iraakse rechtbanken te afhankelijk geweest van bekentenissen die onder marteling en mishandeling zijn afgedwongen. Amnesty International heeft gedocumenteerd dat er wijdverbreide patronen bestaan waarbij gedetineerden die vanuit Noordoost-Syrië naar Irak waren overgebracht, werden onderworpen aan zware mishandeling, elektrische schokken en verstikking om verklaringen af te dwingen waarmee zij zichzelf schuldig verklaarden.

De Hoge Raad moet elk bewijs dat door middel van marteling of mishandeling is verkregen uitsluiten

“Irak heeft een geschiedenis van het steunen op door marteling beïnvloede bekentenissen in

terrorismezaken. Daarom is strikte naleving van internationale waarborgen noodzakelijk”, aldus Grazia Careccia. “De Hoge Raad voor de Rechtspraak moet elk bewijs dat door middel van marteling of mishandeling is verkregen, uitsluiten. Ook moet het alle beschuldigingen van mensenrechtenschendingen grondig onderzoeken. Verdachten moeten onmiddellijk toegang krijgen tot juridische bijstand, gekwalificeerde tolken en openbare zittingen. Aangezien processen in Irak kunnen leiden tot de doodstraf, heeft het niet-waarborgen van normen voor een eerlijk proces onomkeerbare en fatale gevolgen. Amnesty International is onder alle omstandigheden tegen de doodstraf en roept de Iraakse autoriteiten op om geen doodvonnissen op te leggen of uit te voeren, ongeacht het misdrijf of de omstandigheden.”

Executies in Irak

Uitklappen

Irak blijft jaarlijks tientallen personen executeren, onder meer na veroordelingen op grond van ruime antiterrorismewetten. In 2024 spraken Iraakse rechtbanken meer dan 200 doodvonnissen uit en zijn er ten minste 63 executies uitgevoerd, vier keer zoveel als in 2023. Hoewel het aantal executies kortstondig afnam na de goedkeuring van een algemene amnestiewet begin 2025, werden de gerechtelijke executies begin 2026 hervat. Dit leidde tot ernstige internationale zorgen over systematische schendingen van het recht op een eerlijk proces.

Gerekruteerde kinderen zijn in eerste plaats slachtoffers

Het feit dat er minstens 157 kinderen onder de gedetineerden zitten die terechtstaan, benadrukt ook de noodzaak van een op kinderrechten gerichte aanpak. Deze aanpak moet strikt voldoen aan internationale kinderrechten- en jeugdrechtsnormen, waaronder het belang van het kind en de bescherming van het kind.

Veel kinderen en jongvolwassenen werden oorspronkelijk in het noordoosten van Syrië vastgehouden. Onder hen bevinden zich jongens van slechts 11 jaar oud die in detentiekampen van hun moeders werden gescheiden.

Internationale normen schrijven voor dat kinderen die door gewapende groeperingen zijn gerekruteerd of ingezet, in de eerste plaats moeten worden erkend als slachtoffers van mensenrechtenschendingen. Daarom stelt Amnesty International dat strafrechtelijke vervolging van personen voor strafbare feiten die zij naar verluidt hebben gepleegd toen zij nog geen 18 jaar oud waren, een absolute uitzondering moeten blijven. En daarbij moeten alternatieven worden overwogen voor gerechtelijke procedures en voor detentie als straf. Eventuele strafmaatregelen moeten de rehabilitatie en re-integratie van het kind ondersteunen. Detentie mag alleen als laatste redmiddel en voor de kortst mogelijke passende periode worden toegepast. Kinderen mogen nooit worden vervolgd louter vanwege hun banden met een gewapende groepering.

Achtergrond

De recente overplaatsingen naar Irak volgen op jaren van willekeurige, onbepaalde detentie in Noordoost-Syrië, waar tienduizenden mannen, vrouwen en kinderen na de militaire nederlaag van Islamitische Staat zonder aanklacht of proces werden vastgehouden in ondermaatse faciliteiten en

kampen. De rechtszaken tegen de overgeplaatste personen zijn op 20 september begonnen en worden op 5 oktober hervat.

Zoals gedocumenteerd in *Amnesty's rapport Aftermath: Injustice, Torture and Death in Detention in North-east Syria* uit 2024 hadden gedetineerden te kampen met ernstige overbevolking, ontoereikend voedsel en een volledig gebrek aan gezondheidszorg. Dit leidde tot uitbraken van besmettelijke ziekten zoals tuberculose, met honderden doden tot gevolg, in onder andere de Panorama-gevangenis in Hasakah.

<https://www.amnesty.nl/actueel/irak-iraakse-autoriteiten-moeten-eerlijke-processen-garanderen-voor-5-704-gedetineerden-onder-wie-kinderen>